[1]וידום השמש וירח עמד עד יקום גוי אויביו הלא היא כתובה על ספר הישר מאי ספר הישר א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן זה ספר אברהם יצחק ויעקב שנקראו ישרים שנא' [2]תמות נפשי מות ישרים והיכא רמיזא [3]וזרעו יהיה מלא הגוים [אימתי יהיה מלא הגוים] בשעה שעמדה לו חמה ליהושע [1]ויעמד השמש בחצי השמים ולא אץ לבוא כיום תמים וכמה א"ר יהושע בן לוי עשרים וארבעה [שעי] אזיל שית וקם שית אזיל שית וקם שית כולה מלתא כיום תמים ר' אלעזר אמר שלשים ושית אזיל שית וקם תריסר אזיל שית וקם תריסר עמידתו כיום תמים רבי שמואל בר נחמני אמר ארבעים ושמונה אזיל שית וקם תריסר אזיל שית וקם עשרים וארבעה(א) [שנאמר] ולא אץ לבוא כיום תמים מכלל דמעיקרא לאו כיום תמים [הוה] א"ד בתוספתא פליגי ר' יהושע בן לוי אמר עשרים וארבעה אזיל שית וקם תריסר אזיל שית וקם תריסר עמידתו כיום תמים ר"א אמר שלשים ושש אזיל שית וקם תריסר אזיל שית וקם עשרים וארבעה ולא אץ לבוא כיום תמים (א) ר' שמואל בר נחמני אמר ארבעים ושמונה אזיל שית וקם עשרים וארבעה אזיל שית וקם כ"ד מקיש עמידתו לביאתו מה ביאתו כיום תמים אף עמידתו כיום תמים [ב]תנא כשם שעמדה לו חמה ליהושע כך עמדה לו חמה למשה ולנקדימון בן גוריון יהושע קראי נקדימון בן גוריון גמרא למשה מנלן [ג]אתיא אחל אחל כתיב הכא [4]אחל תת פחדך וכתיב התם ביהושע[5]אחל גדלך ורבי יוחנן אמר אתיא תת תת כתיב הכא אחל תת פחדך וכתיב ביהושע [6]ביום תת ה' את האמורי ר' שמואל בר נחמני אמר מגופיה דקרא שמעת ליה [4]אשר ישמעון שמעך ורגזו וחלו מפניך אימתי רגזו וחלו מפניך בשעה שעמדה לו חמה למשה מיתיבי [7]ולא היה כיום ההוא לפניו ואחריו איבעית אימא שעות הוא דלא הוו נפיש כולי האי ואיבעית אימא אבני ברד לא הוו דכתיב [8]ויהי בנוסם מפני בני ישראל הם במורד בית חורון וה' השליך עליהם אבנים גדולות מן השמים עד עזקה וימותו כתיב[9]ויאמר ללמד בני יהודה קשת הנה כתובה על ספר הישר מאי ספר הישר א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן זה ספר אברהם יצחק ויעקב שנקראו ישרים דכתיב בהו תמות נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמוהו והיכא רמיזא [10]יהודה אתה יודוך אחיך ידך בעורף אויביך ואיזו היא מלחמה שצריכה יד כנגד עורף הוי אומר זו קשת ר"א אומר זה ספר משנה תורה ואמאי קרו ליה ספר הישר דכתיב (ב) [11]ועשית הישר והטוב בעיני ה' והיכא רמיזא [12]ידיו רב לו ואיזו היא מלחמה שצריכה שתי ידים הוי אומר זו קשת ר' שמואל בר נחמני אמר זה ספר שופטים ואמאי קרו ליה ספר הישר דכתיב [13]בימים ההם אין מלך בישראל איש הישר בעיניו יעשה והיכא רמיזא [14]למען דעת דורות בני ישראל ללמדם מלחמה ואיזו היא מלחמה שצריכה לימוד הוי אומר זו קשת ומנלן דביהודה כתיב דכתיב [15]מי יעלה לנו (בתחלה) אל הכנעני [ד]להלחם בו ויאמר ה' יהודה יעלה [16]וירם הטבח את השוק והעליה וישם לפני שאול מאי והעליה ר' יוחנן אומר שוק ואליה מאי והעליה דמסמכא שוק לאליה ורבי אלעזר אומר שוק וחזה מאי והעליה דמחית לה לחזה עילויה דשוק כי בעי אנופי ומנפי ליה ורבי שמואל בר נחמני אמר שוק ושופי מאי והעליה שופי עילויה דשוק קאי: לא תתייחד אשה עמהם: במאי עסקינן אילימא בחד דכוותה גבי ישראל מי שרי [ה]והתנן [א]לא יתייחד איש אחד עם שתי נשים

וידום השמש. ביהושע כתיב כשנלחם עם חמשת המלכים האמורים על הגבעונים. והכא נקט לה משום דפליגי לעיל [כד:] ר"א ורבי שמואל בר נחמני במדרש פסוקא דויפרה ופליגי נמי במדרש דויעמד השמש: **וידום.** שתק מלומר שירה שבכל עת לכתו אינו שותק ובעמידתו שותק ויהושע אומר שירה בשבילה דכתיב [יהושע י] אז ידבר יהושע לה' ביום תת ה' וגו': **עד יקום גוי.** ינקום ישראל מאויביו: **הלא היא כתובה על ספר הישר.** שעתיד ליעשות לי נס: **ספר אברהם כו'.** היינו ספר בראשית שמעשה אבות כתובים בו: **מות ישרים.** בלעם מבקש על עצמו שימות מיתה של גויעה כמותן: **והיכא רמיזא.** בבראשית שעתיד יהושע לבא לנס זה. יהושע משבט אפרים בא כדכתיב (במדבר יג) למטה אפרים הושע בן נון [וכתיב באפרים וזרעו יהיה] מלא הגוים כל הארצות נתמלאו מיראתו ומאימתו זרעו של אפרים יהיה מלא הגוים אדם עולה כאן מלחמה ואין בני אספמייא יודעין בה אבל בשעה שעמדה לו חמה ליהושע נראה לכל העולם וראו מפניו: **ספר משנה תורה וספר שופטים** ל"ג הכא ולגבי ריהטא דגירסא דלקמן ניקבעה (ג) היא ושבשתא היא דהא לא רמיזא ביה: **ויעמד השמש.** יש במשמעה שתי עכבות אחת בחצי השמים והיינו בחצי היום ואחת סמוך לשקיעתו: **דכתיב ולא אץ לבוא.** אלא שהה כיום תמים דהיינו עשרים וארבע שעות דיום אינו תמים ושלם אלא עם לילו: **עשרים וארבעה.** היה אותו יום מעלות השחר עד יציאת הכוכבים ויום תמים אכולה מילתא קאי אהלוך ועמידה: **אזיל שית.** עד חצי השמים: **וקם שית.** דכתיב ויעמד השמש: **ואזיל שית.** עד ערב וקם שית כדכתיב ולא אץ לבוא: **כולה מילתא.** הילוכו ועמידתו כיום תמים עשרים וארבע של יום ולילה דשאר ימים: **ל' ושית.** דיום תמים דקרא אעמידה לחוד קאי: **ארבעים ושמונה.** דיום תמים דקרא אשהיה דשקיעה קאי וקיימא דלא כתיב ביה כיום תמים סתם עמידה שנים עשר שעות כעמידה שדרכו לעמוד ולשתוק בלילה: **איכא דאמרי.** הנך שיעורי דהנך רבנן בתוספתא שניתוסף על היום קאמרי להו: **רבי יהושע בן לוי אמר עשרים וארבע.** הואי התוספתא ויום תמים אעמידה קאי: **ור"א אמר ל"ו.** הוי תוספתא ויום תמים דקרא אעמידה דלא אץ לבוא קאי וקיימא סתמא י"ב שעות כתורת לילה: **ור' שמואל בר נחמני.** סבר דכיום תמים אעמידה דולא אץ לבוא קאי ומיהו מקיש עמידתו דחצי השמים לביאתו דלא אץ לבוא: **נקדימון בן גוריון גמרא.** שהלווהו הגמון (ו) אחד עשר מעיינות כו' במסכת תענית בפ' סדר תעניות אלו (דף יט:): **לא היה כיום ההוא.** במעשה דיהושע כתיב: **אבני ברד.** דלא היו במשה: **ויאמר ללמד בני יהודה קשת.** בקינה שקונן דוד על שאול כתיב: **הלא היא כתובה.** דבני יהודה היו מושכי קשת: **יד כנגד עורף.** המושך בקשת נותן ידיו כנגד עיניו דהיינו מול העורף הטריי"ל בלע"ז: **דכתיב.** במשנה תורה ועשית הישר והטוב: **איזהו היא מלחמה שצריכה לימוד כו': ומנלן.** דקרא ביהודה כתיב: **דכתיב.** בריש' דספרא מי יעלה בתחלה אל הכנעני להלחם בו ויאמר השם יהודה יעלה אלמא סתם מלחמה דספרא איהודה קיימי: **וירם הטבח את השוק ואת העליה.** משום פלוגתא דהני אמוראי גופייהו נקט לה: **והעליה.** מה שעליה: **דמסמכא שוק לאליה.** השוק סמוך (ז) לאליה שהאליה מלמעלה ונסמכה על השוק ושוק הוא עצם של צומת הגיד הממולא בין קולית לארכובה ואיברים התחתונים סומכין את העליונים: **דמחית.** מניח חזה על השוק גבי חזה ושוק של שלמים בשעת תנופה והיא סעודתא אע"פ דזבח הוה כדכתיב (שמואל א ט) כי הוא יברך (את) הזבח לא הוה חזה ושוק דידהו לכהן דבמה קטנה הוה וקיימא לן בפרק בתרא דזבחים (דף קיט:) חזה ושוק בבמה גדולה ואין חזה ושוק בבמה קטנה: **שופי.** כף הירך הסובב עצם הקולית וקורין פולפ"א: **לא יתייחד איש אחד עם שתי נשים.** שהנשים דעתן קלות ושתיהן מתרצינה לעבירה:

אלא

למשה ליהושע ולנקדימון. הא דלא קחשיב נמי יעקב כי שם לא היו רק תשלומין כדאמרי' (חולין דף צא:) שמש ששקעה בעבורו זרחה בעבורו ומהאי טעמא נמי לא חשיב חזקיה שלא היו רק תשלומין ליום שנתקלקל בימי אחז וה"ר אלחנן אומר דההוא מעשה דחזקיה לא היה אלא אות בעלמא שהרי לא עמד השמש כלל במקום אחד אלא שהלך לאחוריו דבבראשית רבה איכא נמי למ"ד ויסם ה' לקין אות מלמד (ד) שהעמיד לו גלגל חמה:

לא

רבינו חננאל

וידום השמש וירח עמד וגו' מאי על ספר הישר זה ספר בראשית שהוא ספר אברהם יצחק ויעקב שנקראו ישרים כדכתיב תמות נפשי מות ישרים. והיכא רמיזא עמידת השמש וזרעו יהיה מלא הגוים אימתי יהיה כח זרע אפרים ידוע אצל מלא הגוים בשעה שהעמיד חמה ליהושע. כמה עמד. ר' יהושע בן לוי אמר כיום תמים. כ"ד שעה. כיצד אזל שית וקם שית כללו של דבר כיום תמים כו'. פי' כתיב ויעמד השמש בחצי השמים. וכתיב ולא אץ לבוא כיום תמים. כלל עמידתו כיום תמים שהוא כ"ד שעות. כיצד עלה שש כמנהגו עד שהגיע לחצי השמים ועמד שם שש שעות וירד ו' שעות כמנהגו עד שהגיע למערב ולא אץ לבוא כיום תמים ועמד שם ו' שעות אחרות. הרי כ"ד שעות כיום תמים. ר"א אומר כ"ד שעות וזולתי י"ב שעות שבכל יום הכל ל"ו שעות. כיצד עלה מן המזרח שש שעות עד שהגיע בחצי השמים ועמד שם י"ב שעות וירד למערב שש שעות וכשהגיע למערב לא אץ לבוא אלא עמד שם י"ב שעות. נמצאת עמידתו בשני מקומות כ"ד שעות כיום תמים. ר' שמואל בר נחמני אמר עלה כמנהגו ו' ויעמד השמש בחצי השמים י"ב וירד ו' ועמד במערב כ"ד שעות שנאמר ולא אץ לבוא אלא עמד כיום תמים כ"ד שעות נמצאת עמידתו בשני מקומות ל"ו שעות. וי"ב כמנהגו הכל מ"ח שעות. איכא דמתני לה אתוספתא גם היא כדרך הזאת. תנא כשם שעמדה לו חמה ליהושע כך עמדה לו למשה ולנקדימון בן גוריון כו'. איני והכתיב ולא היה כיום ההוא לפניו ואחריו לשמע ה' בקול איש וגו'. ופרקי' איבעי תימא עמידה הואי מיהו שעות נפישן כולי האי לא הוה. ואיבעי תימא אבני ברד הוא דלא הוו כדכתיב וה' השליך עליהם אבנים גדולות מן השמים וגו': ויאמר ללמד בני יהודה קשת הנה היא כתובה על ספר הישר. מאי על ספר הישר. א"ר יוחנן זה ספר בראשית כו'. כדאמרן. והיכא רמיזא ידך בערף אויביך. איזו היא מלחמה שהיא צריכה יד כנגד העורף הוי אומר זה קשת ר' אלעזר אמר זו ספר משנה תורה כו'. וירם הטבח את השוק והעליה וישם לפני שאול. מאי והעליה ר' יוחנן אמר שוק ואליה. ר' אלעזר אמר שוק וחזה. ר' שמואל בר נחמני אמר שוק ושופי ומאי והעליה דשופי עילוי שוק קאי: **לא** תתיחד אשה עמהן מפני שחשודין על העריות

מסורת הש"ס

א) [כפ"א: עשרים וארבע, וכן להלן], ב) תענית כ., ג) ס"א א"ר אלעזר, ד) [במחלה], ה) קידושין פ:, ו) [נ"ל שתים], ז) [סומך. רש"ם].

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' כיום תמים מכלל דמעיקרא לאו כיום תמים ר' שמואל בר נחמני: (ב) שם דכתיב ביה ועשית הישר וכו' דכתיב ביה בימים: (ג) רש"י ד"ה ספר וכו' ניקבעה הכא ושבשתא: (ד) תוס' ד"ה למשה וכו' מלמד שהזריח לו גלגל חמה:

◆

לעזי רש"י

הטריי"ל. עורף.

פולפ"א. הבשר שעל עצם הירך.

◆

מוסף רש"י

אתיא אחל אחל. כתיב במלחמת יהושע אחל גדלך ובמלחמת משה כתיב אחל תת פחדך, מה יהושע נקדמה לו חמה במלחמתו כדכתיב בהדיא, אף משה כן, שכן דרך הכתובין למד סתום מן המפורש כרמת, כבכור דומה לחבירו, וגזירה שוה אחת מן י"ג מדות שניתנו לו למשה מסיני, ונתחילה סיפרא מפורש (תענית כ.). **עם שתי נשים.** מפני שדעתן קלה ושתיהן נוחות להתפתות ולא תירא זו מחבירתה, שאף היא תעשה כמותה (קדושין פ:).

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פכ"ב מהל' איסורי ביאה הל' ח סמג לאוין קכו טוש"ע אה"ע סי' כב סעיף ה:

◆

תורה אור השלם

1. וידם השמש וירח עמד עד יקם גוי איביו הלא היא כתובה על ספר הישר ויעמד השמש בחצי השמים ולא אץ לבוא כיום תמים: יהושע י יג
2. מי מנה עפר יעקב ומספר את רבע ישראל תמת נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמהו: במדבר כג י
3. וימאן אביו ויאמר ידעתי בני ידעתי גם הוא יהיה לעם וגם הוא יגדל ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו וזרעו יהיה מלא הגוים: בראשית מח יט
4. היום הזה אחל תת פחדך ויראתך על פני העמים תחת כל השמים אשר ישמעון שמעך ורגזו וחלו מפניך: דברים ב כה
5. ויאמר יי אל יהושע היום הזה אחל גדלך בעיני כל ישראל אשר ידעון כי כאשר הייתי עם משה אהיה עמך: יהושע ג ז
6. אז ידבר יהושע ליי ביום תת יי את האמרי לפני בני ישראל ויאמר לעיני ישראל שמש בגבעון דום וירח בעמק אילון: יהושע י יב
7. ולא היה כיום ההוא לפניו ואחריו לשמע יהוה בקול איש כי יהוה נלחם לישראל: יהושע י יד
8. ויהי בנסם מפני ישראל הם במורד בית חורן ויי השליך עליהם אבנים גדלות מן השמים עד עזקה וימתו רבים אשר מתו באבני הברד מאשר הרגו בני ישראל בחרב: יהושע י יא
9. ויאמר ללמד בני יהודה קשת הנה כתובה על ספר הישר: שמואל ב א יח
10. יהודה אתה יודוך אחיך ידך בערף איביך ישתחוו לך בני אביך: בראשית מט ח
11. ועשית הישר והטוב בעיני יי למען ייטב לך ובאת וירשת את הארץ הטבה אשר נשבע יי לאבתיך: דברים ו יח
12. וזאת ליהודה ויאמר שמע יי קול יהודה ואל עמו תביאנו ידיו רב לו ועזר מצריו תהיה: דברים לג ז
13. בימים ההם אין מלך בישראל איש הישר בעיניו יעשה: שופטים יז ו
14. רק למען דעת דרות בני ישראל ללמדם מלחמה רק אשר לפנים לא ידעום: שופטים ג ב
15. ויהי אחרי מות יהושע וישאלו בני ישראל ביי לאמר מי יעלה לנו אל הכנעני בתחלה להלחם בו: ויאמר יהוה יהודה יעלה הנה נתתי את הארץ בידו: שופטים א א-ב
16. וירם הטבח את השוק והעליה וישם לפני שאול ויאמר הנה הנשאר שים לפניך אכל כי למועד שמור לך לאמר העם קראתי ויאכל שאול עם שמואל ביום ההוא: שמואל א ט כד